„ЗАСТАВА“ излази трипут недељом средом, петком и недељом.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 12 фор.
на пола године . . . . . 6 „
на четврт године . . . . . 3 „
на један месец дана . . . . . 1 „
за Србију:
(У сребру)
на годину 120 гроша, на пола године 60 гроша, а на четврт године 30 гроша чар.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по количини врста листа места које заузимају из оваких ситних петит слова, и за сваку врсту плаћа се увек по 6 новчића, а за жиг сваки пут башка по 30 новч.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплата и огласи администрацији „Заставе“ у Нови Сад, у кући под бројем 11 и 12 у дунавској улици.

Рукописи не враћају се натраг.

БРОЈ 132. У НОВОМ САДУ, У СРЕДУ 8. НОВЕМБРА 1872. ГОДИНА VII.

НОВИ ЗАЛОГАЈ.

Три године дана протекло је, од како се озбиљно прихватио план да се војена крајина, та наша „крвава хаљина“ а у свакој прилици обрана хабсбуршке династије, укине, развојничи. Прве две године дана радило се на томе у потаји; у народ су само продирали неујемљени гласови, да се ради на развојничењу. Таке гласове предусретали су сви без разлике са изјавама одобравања, јер је већ заиста време било, да се изузетно крајишко стање измени, да они који су сразмерно највише жртава овој држави чинили, ступе већ једаред и у уживање оних благодети, које уставна држава, у накнаду за жртве, својим грађанима даје. Нарочито се повољно примио глас о развојничењу крајине у оним круговима, којих се непосредно тицао, у самом српско-хрватском народу, који је једним својим делом, сачињавао ту крваву крајину; нарочито су повољно примали те гласове сами крајишници. Додијало беше немилице крв лити, кад год се прохте бечким државницима, а уз то стајати непрестано под војничком стегом, под капларским штапом, што је готово једина осетна узвратица Беча, за оне грдне позајмице од крајине.

Крајишници одмах изјавише са своје стране, да су вољни примити давно и давно заслужене благодети уставног положаја грађанског у земљи, да би одагнали тим препреке, са којима их неки и неки још и даље хтедоше одржати у њиховом худом милитарном положају. Као људи, који знају ценити своје заслуге, јер су их свесно вавек чинили, они тада уједно потражише, да им се даде прилика, да и сами суделују у намереној измени њиховога дотадашњег стања, захтеваху, да и они своју рекну, на који начин и како би се та промена могла остварити, а да по њих не буде штетна. Сви знамо врло добро за представке крајишничке и за депутације на ту циљ изаслане, као и за судбину њихову. А знамо све и шта крајишници захтеваху. Представке крајишничке одоше у запећак куд и млоги други оправдани захтеви нашег народа, депутације „вазда верни крајишника“ и не угледаше лица владаочева, а од захтева њиховог, да се најпре на сабору, било ad hoc, чисто крајишничком, било за крајину троједне краљевине на хрватском, за осталу на српском ad hoc, саслуша њихов глас о разрешењу крајине, нико ни мукајет. Саветници круне не обзираху се на глас и жеље крајишника, него лане у месецу јуну изиђе у једаред царски манифест, којим се крајина — разрешава, и то не ни сва у једаред, него парче по парче.

Тада је у овом листу разложен значај таког развојничења. Режисери целе те радње, потискоше круну као неодговорну, да својевласно развојничење крајине изрече, да би на тај начин закрилили себе од сваке одговорности. Крајина се развојничи апсолутистичким начином, једнострано, поред свега тога, што је доташњи одношај крајишнички постојао на основу статута, ког је негда крајина у виду привилегије добила. Мађарски саветници круне, ти исти, којима је на језику „уставност“, кад год се може помоћу њеном учинити каква штета српско-хрватском народу, ти саветници у овој прилици не хтедоше видети, да је тако, једнострано решење крајишког питања „противуставно.“ Не беше им ништа до тога стало што том приликом уставност губи, само кад они — добивају.

Као што је познато, покушај развојничења учињен је најпре са такозваним вараждинским пуковнијама троједнице, крижевачком и беловарском; а што се баш отуда почело биће сваком јасно и да им не кажемо, само кад погледа на њихов географски положај и касније наполитичко експериментисање у њима под владом Бедековић-Вакановићевом. И ту се огледа план, на који су начин мађарски државници смислили сажватати те залогаје, а да стомак не покваре. Они приликом развојничења крајине, не само да имађаху намеру обезоружати тај део народа нашег, да би и с те стране сигурнији били, него у исти мах да наш народ и своје узе упетљају тако, да при тој измени свога стања не само не добије ништа, него ако је могуће још изгуби. План је био: из једне неслободе у другу и то већу, гору!

Сад се опет откинуо добар комад од крајине. 20. окт. прешле су и пуковније банатске са шајкашким батаљоном и петроварадинском сремском пуковнијом из војничке у цивилну управу. Тај комад износи према броју душа, а по званичној статистици на 444.660 претежно Срба, а према простору земљишта 102.05 квадр. миља, или 5.23% од цела земљишта угарске краљевине. Овај део долази по овом начину развојничења под непосредну управу мађарске владе, изузимајући варадинску пуковнију, и с тога се ми тим поводом латисмо пера, да рекнемо реч две од своје стране.

Да је мађарска влада до сада показала својим делима, да јој је уставност светиња а равноправност путевођа у управи земље, и тада ми не бисмо могли ћутке прећи преко оваког начина развојничења крајине, јер је то акт неуставан, самовољан, а ми смо вавек ишли за тим, да се уставност нигде не повреди. Но како је искуство од последњих пет година показало јасно, да мађарски државници у времену патње и страдања угарске краљевине ништа нису ни заборавили ни научили; како они с дана на дан показују, да им је политичка догма уручење сваке слободе у земљи као и угњетење и тлачење немађарске народности путем лукавства, и моралног насиља то још јаче наступа на нас дужност, ударити особити нагласак на тако развојничење. Ми морамо сваку прилику употребити да рекламујемо наша народносна и човечанска права, јер се потиру и једна и друга свуда, па и приликом оваког развојничења крајине.

За нас је давно јасно куд и на што смера политика садашње мађарске владе. Наши су народници у војничкој крајини, ако нису пре до истог сазнања дошли, оно су могли, у времену провизорије своје, дотле доћи, а ко тада није могао разумети смерове те политике, па још ни сад, после наименовања судских председника у досадањој крајини банатској, томе се и не ће никад очи отворити. Са крајином се поступало увек мађијски, док је била у своме војничком суставу, мађијски се поступило с њоме у прелазном времену и поступиће се мађијски и у новом суставу њеном. За прво нам је сведок несразмерно грдне жртве њене без накнаде, за друго начин развојничења и подела крајишких добара, драгоцених шума, које се арче без обзира на заслуге крајишника и њихово право; за треће — сведок је политични положај оног дела нашега народа, који је и до сад „уживао благодети уставне владавине мађарске.“ Мађари су наследили политику Беча у свему; Беч је сматрао наш народ у крајини као своје оруђе и тако се њиме служио по својој вољи и својим потребама. Мађари гледају на наш народ кроз исте наочаре. Да према њиховој политици, нема у томе опасности, што би један велики део ратоборног српско-хрватског народа стајао као извежбан војник под оружјем, они не би допустили да се крајина развојничи, а камо ли да би на томе још свим силама радили, поред све вике о „уставности.“ Ми смо видели у више прилика па ево и сад у изасланству и деловању кр. комесара, „да „уставност“ мађарска, са свим други смисао има, него што по правилу може имати, и како је други свет разуме. Мађарима би то равнодушно било, што један део земаља угарске круне стоји ван устава. То нам сведочи и Ердељ. Али по што се они у својим плановима не могу послужити оружјем српско-хрватског народа, то се крајина морала развојничити; а по што су том приликом хтели не само политично расдробити и тај део нашега народа, него га и материјално оштетити, докле и колико се још може, то се она развојничава парчетањем на овај начин, како га гледамо.

Да није — како смо већ рекли — другим фактима довољно доказано, на што нишане господа пештанска, па би начин развојничења и узрок истога, довољан био да нас увери, да мађарска политика свим средствима ради на томе, да наш народ сломи, ако од њега не може да створи Мађаре, у једно тим начином да себи прокрчи пута тежњама својим у спољној политици својој, која је наперена да размакне на југоистоку своју периферију саразмерно средишту ове монархије, коме они држе да је суђено да падне на Будим-Пешту, „јако же писано пророком . . . Бизмарком.“ Ту може Андрашија свијати шта хоће пред делегацијама и кроз своје новинарске трубе трубити, смер његове политике тај је и никоји други, јер то дела сведоче. Што се пак таки рачун прави без крчмара, то није доказ, да се ми варамо, него да ће се мађарски државници преварити, кад пођу да свој рачун сабирају.

Према таком поступању с нашим народом и смеровима те мађарске политике, јасан је наш положај, и кратак програм нашег држања. Ми смо угњетена страна, и као таковој не остаје нам друго ништа, но на супрот угњетењу ставити отпор, на пољу које нам се пружа, ако желимо да се одржимо овде као народ. То је поље уставне борбе, а средства нам морају бити право нашег народа и законитост, и ми се морамо одбранити. Развојниченим деловима крајине пружа се сад прилика, да на том пољу продуже борбу за опстанак, као што су је водили стално и дурашно на крвавим бојиштима за опстанак монархије ове и владалачког дома. За свој сопствени опстанак и користи своје за цело ће се борити исто тако јуначки и дурашно, као што се борише и за опстанак и користи споменутих фактора. А ми смо уверени, да ће време доћи, кад ће право над насиљем као победилац триумфирати, и то ће време тим пре наступити, што се борба буде сталније водила.

За сад је довољно, ако родољуби у развојниченом делу крајине обрате пажњу на то, да већ у напред почну обавештавати своју околицу о начину борбе на уставном пољу, и приправљати духове на изборе за земаљски сабор, као јединому месту, где је за сад могуће војевати. Ова опомена није прерано пуштена, јер противници не чекају последњи тренутак, него непрестано раде, и за то се често дешава да ми губимо битке и онде, где су иначе сви услови за успех по нас повољни. Крајина ваља да покаже, кад томе наступи време, да су Мађари у врло тврд залогај загризли, који не могу сварити, ма да врло добар желудац имају.

Мађарска влада има сад врло згодну прилику, да уталожи до некле узбуркане таласе народносне опозиције бар у погледу на наш народ, по што се развојничењем бачко-банатског дела војничке крајине дала прилика, да се, ма по оном Деаковом мњењу, из досадањих цивилних и сад развојниче-

ПОДЛИСТАК.

„Све дојакошње песме Змај-Јована Јовановића I. оригиналне. У Н. Саду издала српска народ. задруж. штапарија 1871. г. стр. 248 осмине.

Из бурне борбе садањости чисто одлане срцу, када може ма и за часак два да се „на крили од песама“ вијне у лепше и сјајне светове, у којима је такође јаве али одевене у лепшу одору.

Кога не мрзи да загледа мало у прошлост наше књижевности, кад нам је дух и језик стењао у оковима црквеног загрљаја, па да се лати песничких производа из оног доба, заман ће тражити у њима појезије у данашњем смислу те речи.

Народан живот у оно доба — и народан живот данас велика је разлика. У оно доба живело се индивидуално, сваки је знао свој пут, ишао је њиме мирно и солидно, док није испунио своје определење — па се после преселио у бољи живот. Ко није овога века био сретан, тог су тешили да ће на другом свету бити „благополучан“ и та је вера онда била довољна, да спасе свакога, који је тражио спаса. Тешко је данас појмити како је наш народ у овим крајевима био у то доба без великих мисли, које би га покретале. Можда је један узрок и у томе што му је живот био разбијен у атоме. Све је то био ивер до ивера, тек понегде нека дебља клада. Промисао је собом донео, да се по неки ивер узвисио те постао клада — т. ј. обукао се у неко светско или црквено високо достојанство. Та срећа била је повод, те се понеки мали ивер запалио, и његов жар излио се било у какву оду, било у еклогу.

Из човека обичне науке и још обичнија срца развијо се путем „излива чуствованија приликом торжества тезоименија“ овог или оног мецене одушевљени појета. Његова муза није га већма раздрагала, но што му је према цели његовој било потребно.

Ја сумњам да је у оно доба било и у развијенијих личности појма о широј заједници — о народу.

И што се на тобоже научном пољу радило.

Бивало је за љубав „читатеља“ а ти су се могли избројити на прсте.

Тек борба народа нашег преко Саве у почетку овог столећа почела је груповати индивидуалан живот у ширу заједницу. Чим се задобило шире земљиште народном животу почеше мицати и радини, који радише за умно напредовање те заједнице, поникоше и песници са пространијим видокругом. —

Уз Мушицкога, Сарајлију и Пачића још је рахат благовала читава гомила „стихотворца.“

Дође и Вук, те изнесе и ново оруђе и ново градиво. Чист народан језик био је достојан израз народној појезији. Поникоше духовни близанци: Његуш и Бранко, који се одојише на народним грудма.

Обојица створише нову садању школу наших песника. —

Било је доба, а томе ће бити десетина година кад је ишла од уста до уста реч: „Српски лирски песници не стиде се никојих лирика у Европи.“ Чини ми се, да је то важило за Јовановића, Јакшића, Владислава као првака међу нашим лирицима. Доиста би било врло занимљиво упоредити те наше песнике са знатним лирицима осталих народа и можда би се тим упоређењем оправдала она поносита изрека. Али то је студија која иште више доколице.

Док смо се ми поносили нашим песницима и тако рећи гутали смо њихове по листовима расуте песме — сад се наши песници, кад нанизаше своје расуто бисерје у један низ — стиде нас. Ако се још не стиде — треба да нас се стиде, јер они нису попустили у своме песничком жару, шта више дигли су се на врхунац свога Јеликона — а ми зар у плаховој борби данашњих дана, не одзивљемо им се старим одзивом.

Овај наш већ доста јавни немар имао би свога психолошка разлога само онда, када песници наши не би имали смисла за наше данашње тежње, када не би били сувремени претставници и носиоци данашњих људских и народних идеја. Али би ће да је разлог томе, што не ћемо или не можемо да доспемо, да се мало потање упознамо са нашим песницима. Допуштам да многи не радо чита „стихове“ али не допуштам, да је у нами изумро смисао за појезију — *праву* појезију.

У наше дане изнесоше наши песници своје певање у збиркама, те тако добисмо прилике да упознамо певање Јовановића, Драгашевића, Новаковића, Васића, Абердара, Грчића и др. у *целини*.

Када је реч о читавом колу песника, ред ће бити, да почнемо са коловођом — који је примио ту улогу од Бранка, те развезао ово садање коло, да почнемо са *Змај--Јов. Јовановићем*!

Значајно је како — *Змај Јован Јовановић* у првој песми својој „Пролетње јутро“ год. 1849. казује *извор* своје потоње тако обилне појезије у дивној гори, у цвећем осутом пољу, било је то, где му се душа више звезда узвила и где је први пут осетио:

„Жарки пламен прса моја гриje
Шта је срцу де по тако бије
Алг' изрећи зашт' ми не да бог?
Одлано би срцу немирноме
Реко б' нешто милом роду своме
Казо б' неку тајну срца мог —
Али ни сам не разумем гласа
Из немирни прсију таласа,“ (Стр, 2.)

Тек вила што му се кроз звездице јавља казује му:

Силна чуства у груди ти плове —
Зато т' ево гусле јаворове,
Уз њих певај милом роду свом.
Извор води богови су дали
А за чуства песму су саздали
То ће бити извор срцу твом!
Нек извире а из груди твоји
Нек жубори, нек пере, нек поји. (Стр. 3.)

И доиста је тај извор разгранао се током ових двадесетину година у поноситу широку реку, у којој се огледа читав свет најплеменитијих осећаја. На отим јаворовим гуслама што им је вила притегла танке жице, одјекнула је читава скала чуства песникових како је кад живот у њему и око њега заватио у те струне.

них делова војничке крајине, у којима је српски живаљ претежан, образују особени српски дистрикти, са српским значајем и језиком. Прилика је ту, али ми видимо да се мађарска влада свему чини и невешта, а и Деак се радо заклања за разне изговоре, кад се тиче праведних концесија народностима, и по томе не остаје нам ништа друго, него оно, што нам се сад не да, а на што ми права имамо, у што краћем времену законитим средствима изнудити.

За то нам се ваља спремати. —н.

ДОДАТАК

к заједничком хрватско-угарском нагодбеном закону, о устројству заједничкога краљевинскога суда.

§. 1. Решавати препорне послове, који би се могли међу Угарском, Хрватском и Славонијом породити услед међусобнога правнога одношаја, насталога овим нагодбеним законом, има ће заједнички краљевински суд.

§. 2. Заједнички краљевински суд одлучује коначно:

а) у конфликтих о компетенцији међу заједничким и аутономним јавним областима, ако није успело поравнањем међусобним поразумком;

б) о захтевима укупних земаља угарске круне или појединаца на краљевину Далмацију, Хрватску и Славонију и обратно.

§. 3. Заједнички краљевински суд састоји се од првога и другога председника, од осам чланова и два заменика.

§. 4. Његово царско и краљевско апостолско Величанство именује првога председника, четири члана и једнога заменика на предлог угарскога сабора, а другога председника, четири члана и једнога заменика на предлог хрватско-славонскога сабора и то доживотно.

§. 5. Чланови заједничкога краљевинскога одбора уредују бесплатно изузимајући онај случај, кад по установи §. 8. уредују ван граница своје земље. У том случају има их одштетити дотична земља.

§. 6. Оба председника измењују се тако, да сваке године други има председавати. Који ће почети председавати показа ће коцка.

§. 7. У сваком случају, дакле и онда ако би дотична законодавна тела сама створила закључке, који се на то протежу, — има одлуку заједничкога суда призвати за автономне области хрватско-славонска земаљска влада, а за заједничке области или краљевину Угарску министар председник угарски.

Ако ли су сама земаљска заступства каковим закључком дала повода такову призиву, то им је просто за обрану своје ствари пред заједничким краљевинским судом и од своје стране изаслати посебнога заступника, који ће се заступнику владе придружити и с њим споразумно поступати.

§. 8. Заједнички краљевински суд држаће своје седнице онда, кад му буде преседавао угарски председник, у Пешти; у противном случају у Загребу.

§. 9. Седнице су јавне и записници седница имаду се у оба језика, мађарски и хрватски водити.

Између *мотива*, којим је наш краљевевински одбор образложио овај свој предлог, вадимо неке најважније:

К §. 11. предлога. — Начин избора хрватских чланова у обе куће за делегацију, који се ту предлаже, одговара оном државном положају, који Хрватској и Славонији зајамчује државно заједништво са Угарском; а право заједничкога законодавнога тела, изашиљати из своје средине у заједничку делегацију, тим се нимало некрњи.

К. §. 12. предлога I. до IV. — Самосталност и неодвисност хрватско-славонске земаљске владе, тако гледе њена стварања како гледе њена аутономнога делокруга, само је правна посљедица, израженога у §. 47. нагодб. зак. начела „подпуне аутономије,“ која се Хрватској и Славонији нагодбеним законом зајамчује гледе свију предмета, који нису заједнички толико у законарству колико у управи.

Ако ова, у границама државнога устава стојећа аутономија Хрватске и Славоније и на њој основана неодвисност хрватско-славонске земаљске владе напрама заједничкој влади, која је стегнута само на послове заједничке, има истином постати, — то је свако, било каково упливање од стране заједничке владе правно изкључено. Неумјестно је дакле и формално упливање заједничкога угарскога министра-председника на именовање одговорнога начелника хрватско-славонске земаљске владе.

Уз ову једну нескладност са горњим начелом има још једна, још много оштрија нескладност у положају хрватско-славонскога министра без листнице, како га сад заузима напрама аутономној и заједничкој влади. Овај министар наиме, премда је члан заједничкога министарства, које се нема мешати у аутономне послове, који су испод нивеау-а државне заједнице, уплива ипак одлучно у ове земаљске послове, а није одговоран хрватско-славонском сабору, не може се после нити пред заједничким сабором на одговорност позвати.

Овим, ником не одговорним упливањем хрватско-славонскога министра на аутонемне земаљске послове, постаје законита одговорност хрватско-славонскога бана и читава аутономија скроз илузорном.

Удраво у интересу државне заједнице, која се нема протегнути преко границе онога, што је заједничко, и у заштиту „подпуне аутономије“ Хрватске и Славоније, морала се је самосталност одговорне хрватске земаљске владе и положај хрв.-слав. министара у заједничком министарству уредити тако, како је у горњем параграфу предложено.

(Свршиће се).

НОВИ САД 6. новембра.

Разрешењем банацко-бачке или тако назване угарске војничке крајине отпао је и отсек „наставе“ од целокупног склопа војеног ђенералског заповедништва у Темишвару. Отсек је тај дакле сад за себе и управља њиме земаљски школски надзорник (Landecschulen-Inspector), а потчињена су му три срезка школска надзорника. Седиште је тог главног школског надзорника у Белој Цркви, и носи име „надзорништво граничарских школа“ (Grenzschulen-Inspectorats-Amt.) Како и у особи г. главног мађ. гранич. школског надзорника немамо на жалост никог већег, до голог заменика учитељског са лугошке шесторазредне ђимназије, а и у особама срезких школских надзорника у Панчеву, Белој Цркви и Карансебешу, голе и просте граничарске лерере, то се заиста не можемо ни најмање порадовати најновијој судбини забатаљеног школства у укинутој банацко-шајкашкој војеној крајини. К томе, кад још узмемо озбиљне белешке новинарства о г.г. граничарским школским надзорницима, онда још мање можемо, нарочито у интересу наших верозаконско-српских школа у разрешеној банацко-бачкој војеној крајини коју лепу и радосну проговорити. — Но међутим, премда ћемо ми још о тој ствари посебце коју казати, нека се српске црквено-школске општине у банацко-бачкој крајини строго држе високог царског рескрипта од 10. авг. 1868. а српски народни учитељи у истој крајини, нека и на даље, имајући у памети ону красну изјаву неколицине банатских учитеља у једном летошњем броју „Заставе“ остану чврсти и непоколебљиви у бранењу достојанства свога и самосталности бар на том пољу народа свога. Па се онда не треба бојати, да ће немачко-мађаронски граничарски лерери — ма они и три и четири звезде на сребрно-златним крогновима носили — бити кадри нашој црквено-школској автономији нагрози на суморну јаву — којом утиче спољни свет на њега. Кад га у том бурном утицају спољнога света на његово срце, спопадну суморне мисли да му „на бледилу лица пише ладан позив гроба“ отреса се те мисли ускликом:

Хај слатко је мрети
А у љутом бој у
За слободу, за име
За народност своју
Та ми мисо само
Три живота даде, —
Сва три лете, кој' лепше
Погинути знаде. (Чашо моја, чашо“ стр. 34)

То није излив „велтшмерцијанске“ туле, то је перспектива, у којој песник сматра тек врхунац цели свог живота!

Али борба у спољном свету око песника још није стигла у тај стадијум. Песник осећа да је и он позван да испуни свој позив у животу — ако не дочека хору, када ваља за род свој умрети, ваља му бар дотле за свој род живети, основати породицу да на њеном огњишту прпи нову снагу за борбу.

Како дивно слика Јовановић своје самовање. — свој Рубикон:

„Цвеће вене, лишће пада
Славуј с не чује —
И што збори и што ћути,
Тугу тугује.

И сунце оладнело,
Једва сипа зрак —
Ладна светлост на мом столу—
Ко мртав јунак.

И та неста, тмуло вече
Ја у соби сам,
Ал како је самовати,
То већ давно знам.

Свећу палим, свећа гори
Ко да издише,
Ваљда мисли ја умирем
Па и она сме.

Узмем пишем, сету гоним
Ал шта им је то!
О јесење ово вече
Ал си жалосно!“

(„Јесење вече“ стр. 39.)

У доба када се цела природа заогрће тужним плаштом, када се спрема да легне у хладни гроб, у доба суморних маглуштина, када се у души човековој прикрада туга за минулим лепим данима, у доба, у којој и саме енглеске нарави тону у „сплин“ осећа песник своје самовање највећма, жива машта његова продире кроз долазећи зимогроз у сјајне дане пролећа, када се опет све буди новом животу, па згрејана зар том мишљу чара преда се другу бајну слику:

„Но можда ће друкче бити
Ако дочекаш
У, вој истој можда соби
Нећу бити сам

Веселије горукаће
— вака свећица
Поред мене певукаће
Млада женица.

Два пупољка у поредо
Ружица и крин
Цветаће нам у колевци —
Ћерица и син.

Овим признањем што му се прикрало у најсуморнијем добу његова живовања озарава песник своју будућу стазу, али се још непрестано бори.

Борба је сада већ више налик на трску, која се повија по ветру, час се опире час се повија, јер кад премишља „то ће можда тако бити, а можда и не“ — из даљег признања:

„Дивота је што се о том и мислити сме“ провирује да га та мисао згрева и помирује са светом . . . .

У опште карактер целог циклуса Јовановићеви песама до „Ђулића“ је *излив осећаја доба младићкога*, у коме човек бива свестан спољних утисака, али ти утисци изазову у његовој унутарњости читаву вреву разнобојних осећаја, који све кипте и кључају. Час роморе као бистри поточић, час хује као планинска бујица, час кличу као соко, час туже и прижељкују као славуј, час увију слику света у сиву маглу, час је прелију у миријаде шарних боја — то је свет у коме се и на јави сања и у сну живи. Човек се туде управо бори и ломи ком ли ће се приволети царству. Из ових песама веје *необичан дух* и *топло срце*, које кипти и стрепи у тој борби и осећа ји који се отуд одвајају, буде и изазивају сличне о сећаје у грудима сваког срца, које се занесе у то доба.

Песму „Јесење вече“ назвао сам Рубиконом тог доба, песник се борио својим унутарњим светом док је дошао на њега, али дошав на ту тачку, прешао је тај мост и иза „Јесењег вечера“ које се свршило *оним* рефреном-*морали су доћи „Ђулићи.“*

При самом писању ове речи: „Ђулићи“ задркће ми прозајичко перо. И доиста тешко је писати о овом *еванђелију љубави — чисте и сретне српске љубави*, о овом бисеру српске лирике. Чисто стрепим да се не огрешим о ове тако узвишене човечанске осећаје, о ову химну љубећег срца, овај трајни споменик вечите неизмерне љубави, исписан перцем из анђеоског криоца из срца у срце, не да га ово опет пише, него да га пева и уздише!...

(Наставиће се.)

Занимљиво је пратити и борбу тих осећаја у у песниковој души у оно доба, док му се певање његово *није кристалисало у сталноме облику*. Срце му је пробуђено, у грудима му се роје јатолице жеље, да дивно песник казује своју чезњу у даље непознате светове:

„Срце скаче, срце бије,
У поноћи густом мраку
Варају га чаролије
Онда очи горе оду
Ка плавоме неба своду:
Дајде небо лека кажи
Добро небо бол ублажи!

А око ми знаке вреба
Срце ми се усколеба
Јер одиста знак је с неба:
Да имени драге треба —
У висини кад пројезди
Једна свезда другој звезди!“

(„Знаци неба“ стр. 11.)

И доиста у низу потоњих песама узима та *струја љубави* на се разне облике. Час се приказује као љубав лепотама у природи, час се врће у спомене детињства, час се обраћа роду па се онда опет враћа у засебан круг те ту гоњена жудњом за срећом леће кано лептирак са цвета на цвет, час са веселе дружине и чаше руменике на више узоритије предмете чисто *тражи* идеала, код кога би се зауставила и починула.

У низу тих песама што су „све из *срца* пале и кроз *пламен* протрчале“ које „прво *ружа* чује а *славуј* их рецензује“ осипају се бисерне капље што стреме у вис, колебају се, да се слију у *један* вир, а међу њима врцају поједини мехурићи суморних успомена, који баш као оно у новом вину припомажу да киптећа струја зре и добије своју одлучну боју. Песник је на овом ступњу у *борби* са својим осећајима и зна и не зна, куда га гони срце, час се заноси, милином коју тек слути, час се

Угарска је дужна од *Темитвара* преко *Лугоша, Карансепеша* и *Старе Оршаве* до граница жељезничку пругу као свезу са оном северинском у *Букуришт* повући. Влашка влада има линију од *Фалијаша* преко *Горјиу* к Вулканпасу као свезу с петрозењевском линијом спојити. Обе владе имају с једне стране тачку источ. жељезнице са „Ојтошом“, с друге стване ту тачку са тачком већ дозвољене жељезнице галачке спојити; тако исто угарске стране Сибињ с Темешком, с влашке стране Плојести са истом спојити. Жељез. пруге Темишварско-Турнско-Северинске и Петро-Зењевско-Филијашке имају се на обадве стране уједно исто доба подигнути; пруга источ. адјутске, има се за четири године после отворених ових пруга, на које она удара, отворити. За Сибињско-Плојестску пругу да ће се од стране аустријске концесија без државне гаранције до Темеша. С Влашке стране пак има се та концесија Темеш-Плојестска концесионарима без гаранције, но са опроштеним четрдесето-годишњим порезом уз кауцију од 25000 фор. на миљу одобрити.

О зворничком питању још се воде расправе између турске и српске владе. У једном допису у „Аугсб. Алг. Цајтунг“ јавља се, да је садањи регент Ристић бившем великом везиру Мемед-паши дао пред скупштином накнадну сведоџбу наклоности решењу тога питања. Са српске се стране пристаје и на то, да се Турци из Малог Зворника и из Сакара не селе, да би се тим лакше трансакције олакшале. У најновије време као да ће се та ствар сасвим напустити, и у Србији се већ на много места опажа мисао, да се трибут више не плаћа.

„Журн. Офис.“ француске републике од 30. окт. доноси белешку, којом се јавља, да су краљице инглеска и португалска у некој већ од више година међу владама Инглеском и Португалском трајућој распри о источним африканским областима, себи за судију изабрале Тјера. Познато је, да је велика Британија у почетку ове године налик сукоб са Холандијом имала, и, да је напосљетку путем директних расправа између обадве силе та ствар тако окончана, да је Нидерландија попустила и своје колоније Инглеској уступила. Португалска као да је мање попустљива и, тако си те две силе изабраше Тјера за судију, који се одма тога почасног звања и примио. У ствари пак неби могле Португалска и Инглеска никакве веће услуге президенту републике учинити, него кад би у очи отварања народне скупштине седом државнику личну пажњу указали, што би Тјерову славу и француску снагу још већма узвисило. —

У својој јучерањој седници посвршивала је верзаљска народна скупштина само неколико хитнијих послова. Избор президијалног бирова тек ће се данас обавити и ту ће први пут одељени привржници монархије и републике своје противне силе измерити. Као што се већ дознаје, јуче су се пред скупштинском седницом изборници од три фракције левице скупили, да се о истакнуђу листе за избор презид. бирова поразговоре. До сада је десница сва та места својим кандидатима попуњавала. Но почем уједињени републиканци скоро са исто оно лико гласова, с колико и десница и десни центрум располагати могу, располаже, то су закључили половину бирова члановима левице попунити. —

Док се у Лондону митинзи један за другим држе, да се инглеска влада на одважне кораке против продаје робља у источној Африци потстрекне, цвати жалостни тај занат већ и у близини између Триполиса и Цариграда. Тако донесе пре неки дан једна лађа цео транспорат таких заробљеника у Цариград. И та лађа беше инглеска.

„Н. сл. Преса“ пратећи ток расправа на угарском сабору оваким се јетким гласом изрази у броју од 30. окт. о интерпелацији Ал. Трифунца. „У мађарској саборници влада још непрестано грозница интерпелисања. Почем дугачке и досадне интерпелације Ал. Трифунца, Чернатоњија седницу испр-

пеше или најмање министре уморише, то се не може, као што се званично јавља до успостава програма за деловање у седницама од стране владина астала доћи. Ал. Трифунац, једномишљеник Милетићев, интерпеловаше министра председника и министра богочасти и јавне наставе због преступа делокруга кр. комесара Мајтењија. Влади то не ће тешко бити, те од стране српске омладине на кр. комесара подигнута окривлења ослаби, почем сви они, који су на заступство српске цркве у првом реду позвани поступке и дела кр. комесара *не двомичним* начином одобравају и своје потпуно задовољство у томе налазе. Као што се из Новог Сада јавља, поздравило је прекјуче под предвођењем владике (?) Анђелића *петнајст* манастирски игумана и архимандрита г. кр. комесара. Из овога се види какав је „либерализам“ „Н. сл. Пресе“ и на вероисповедном пољу, кад он у сукоб долази са њеним интересима. У Цислитавији „Н. сл. Преса“ војује противу клерикалаца, а њиме клерикалце, и то калуђере признаје за таке, који су „у првом реду позвани“ цркву заступати. То је досљедност!

БОКЕШКИ ЗБОР,

ДРЖАН У КОТОРУ, 17. СЕПТЕМБРА У ПОЗОРИШНОЈ ДВОРАНИ.

(Наставак.)

Ц. кр. повјереник каже: да је разумно као да се влада не држи закона при побирању пореза, за то ово одбија од владе. Даље говори, да се влада држи старих закона гледе пореза, који се саде не слажу, али влада је већ почела приправљати нове уредбе врху пореза сходне времену, а тако исто да ће се учинити њеке олакшице и у финансијалном гледишту.

Г. Жбутега одговара: да он није казао да се влада не држи закона, него да се строго држи, а требало би неке олакшице, узевши у обзир слабо стање бокешко.

Г. председник одговара г. Војновићу: да се не могу предлози писмено доносити, јер сви не знамо писати, те би на сметњу било.

Г. Рачета каже: да се прва точка не тиче економије, за то не треба ове ни мјешати.

Г. Ђунио одговара: да је баш овде мјесто говорити и о економији народној, јер је иста тако опширна да се може о свачему говорити.

Мнозина су о овој ствари говорили, доказивајући обсег ове тачке.

Накићеновић обраћа пажњу скупштине говорећи: ми се нијесмо овђе састанули да водимо узалудне говоре и доказујемо један другом шта спада под ову тачку шта ли не. Она је тако опширна, да се могу доносити разни предлози, с кога гледишта ко узме, за то препоручи господи говорницима, да своје говоре што већма скрате, нека буде више рада, а мање говора.

Г. Буђин наводи, како су наши непријатељи разгласили по новинама, да су се по Боки завели неки народни трибунали, који пресуђују све преступе. Позивље се на прастаре народне обичаје, које је Аустрија јамчила да ће чувати, предлаже да се разјасни влади, да ово нијесу трибунали, него помирителни скупови, ђе главари народни мире браћу између себе, да се не потежу по судовима, и то на основу прастаријех обичаја, јер шта је „крварина“, него мирење да се браћа не убијају и од једнога зла не чине многа. Још обраћа пажњу скупштини, како би добро било препоручити народу, да се окане онијех великијех свадба, крснијех имена и погреба, ђе се по толико дана проводи вријеме у залуд и упропашћује своје имање безпотребним харчом. —

Г. Л. Старчевић позивље се на ријечи Накићеновића и каже, нека буду говори кратки и да се једна точка по једна ријешава.

Г. Предсједник затвара расправу о првој тачци и ставља на гласање предлог г. Жбутиге уз поправку Каменаровића: да се *одбор изабере*, који ће владу замолити, да се што прије преиначи закон врху пореза, а до тада нека се учини нека олакшица на млине и бртност. — Примљено једногласно.

Г. Ђунио предлаже: да опћине установе страже пољске, на основу постојећег закона врху пољарства. — Бијаше примљено.

Г. Предсједник изнаша предлог г. Буђина на претресање: „да се влади разјасни, да у Боки нема народнијех Трибунала, него помирителних скупова, ђе се браћа мире.“

Г. Војновић знаде да је ово прастари обичај да се и у самом Котору мирило, али данас није тако. Влада је на основу казненог закона метнула под истрагу многе главаре сеоске, који су се држали овог прастарог обичаја. Тако наводи примјер, како су у Которској тавици два главара из опћипе Новске. Зато би добро било да се на самог Цара пошаље прошња, да се прекине ова истрага и моли опроштење.

Г. Рачета: пристаје да се на Њ. В. цара учини прошња у поменутом смислу, али да скупштина изашаље неколико лица, који ће прошњу предати у руке Њ. В. цару. —

Накићеновић: напомиње да је Беч подалеко од Боке, те да би се хтјело много трошка кад би се послало изасланство цару, а Бока нема новаца да баца без потребе. Наставља да би поменуту прошњу могли предати цару у руке бокешки посланици, који и тако иду у Беч на трошак народни. Ако је пак коме мило ићи да види Беч, то може и без да га ова скупштина шаље.

Ђунио: налази да је противност између предлога г. Буђина и г. Војновића и наводи да казнени закон не признаје обичаје.

Г. Буђин каже: да га није добро разумио.

Ђунио одговара: да се г. Буђин држи обичаја, а г. Војновић иште опроштење, у свом предлогу.

Г. Радановић парох говори: да се прекину полемике, а да се гледа што је од боље користи по народ.

Г. М. Зец: да се установи одбор, који ће све извидити.

Г. Предсједник: да се најприје ријеше предмети у програму, а кашње ће одбор бити изабран, који ће на основу закључака ове скупштине, вршити повјерене му послове.

Ђунио: да ће одбор вршити само оно, што му скупштина опредјели.

Г. Рачета: да се одбор установи.

Ц. кр. Повјереник: разјашњава, да влада не би допуштила да буде неки одбор стални, који би посебице заступао скупштину.

Г. Рачета: опет одбор да се изабере.

Накићеновић: да ваља најприје донијети закључке по којима ће се одбор владати, па онда тек бирати одбор, јер иначе одбор не би знао обсег свога рада. Још се позивље на §. 6. унутарњих правила скупштине, по којему није слободно говорити о једном предмету више од два пута, а неки говоре по толико пута, шта више заметнули су читав разговор, тако да изгледа као да смо ми дошли овде да их слушамо како лијепо говоре.

Г. Рачета примјећује исто.

Г. Војновић предлаже: да се затвори расправа.

Г. Ђуро Тујковић старац каже: како је он до данас помирио више од педесет крви, дакле он не види да је хрђав обичај кметовање, него он напротив држи, да је необходимо нуждан за наш народ; јер залуду би влада казнила кривца, кад се не би дало удовлетворење увређеному и кад се не би помирили по старом обичају! За то каже: нека закон врши своје, али нека остане кметовање као једини пут братског помирења, узајамне љубави и слоге.

Г. предсједник износи на гласање предлог г. Буђина и каже да би се могао сјединити са Војновићевим и Тујковића.

Ђунио каже: да има велике разлике.

Накићеновић разјашњава предлог г. Војновића — јер он онај час не бјеше присутан — те каже како су невино страдали многи главари због помирења, за то би добро било да се саде иште од цара милост, да се прекине даља истрага. У исто доба могло би се објаснити ствар и доказати како овај обичај постоји од старине а ни једна власт, до данас, није бранила да се врши.

Г. Ђунио доказује да се казнени закон не обзире на обичаје.

Г. Војновић изнаша свој предлог писмено: „Да ова славна скупштина, у име свију опћина бокешкијех, пошаље молбеницу Њ. В. цару, да благоизволи укинути истраге и опростити свијем онијем, који су преступили постојећи казнени закон, поутребљавајући по прастаријем народнијем обичајима неко право помирења“.

Г. предсједник примјећује, да у скупштини неприсуствује нико као изасланик опћински, за то да иста није власна у име опћине шиљати какве молбенице, за то нека се из предлога изостави: „у име свију опћина бокешкијех“, него скупштина нека шаље у име своје.

(Свршиће се.)

ДОПИСИ.

‡, **Пешта** 30. окт. — Разуме се по себи, да се у овдашњим политичним круговима поглавито баве сад са споменицама хрватске регниколарне депутације, односно са захтевима, које је ставила троједница путем свога изасланства, као условима изравнању. Исто тако и овдашња журналистика свију странака разгледа те захтеве. Наравно да ми нисмо у стању дознати, како меродавни мађарски кругови мисле о тим споменицама и захтевима у њима изложеним, те по томе не можемо ништа казати ни о изгледима по успех упитне ствари. Колико пак видимо из сами изложени параграфа хрватски захтева, исти су тако пажљиво скупљени, да им се пре може што пребацити од наше стране, него од мађарске, јер ни у длаку нису даље заватили, него колико саме по себи захватају логичне последице §. 47. законск. чл. и изравнању од 1868. Мађари дакле немају основа, да могу што против навести.

Њихови листови самим начином како претресају те споменице, стварно доказују ову нашу тврдњу. Велики део истих онако бутун вели, да угарска не може пристати уз те услове али разлога томе не могу да наведу. На захтев: да круна неодвисно и мимо угарског министра председника именује бана, наводе као разлог то: да бајаги нема никаква смисла тај захтев за то, јер нема практичне цељи, пошто — веле — свакојако не ће круна пропустити а да не упита угарско министарство за савет.

Но, па ако је тако, тек онда још пре могу Мађари пристати на тај услов, јер њихов је уплив по томе осигуран у самом том случају и таком односају круне према министарству; троједница не тражи да се против тога и таког уплива огради. Из свега се види, да су сад Мађари прикучени уз дув ар, јер не би ради дати концесије, а разлога немају да их одбију; лепо је то било, моћи заковртати са троједницом по својој вољи! којом би се у могућим случајевима могла троједница увек са свога темеља покренути.

Ви ће те по свој прилици подврћи критичком ножу цео операт хрватске депутације. Но ипак допустите овде једну приметбу, само на §. 9. споменице, који одређује; да мандат заступника троједне краљевине на угарском сабору *траје још четири месеца* после, пошто се хрватски сабор закључи или распусти.

Српска народна скупштина у Крагујевцу би и прође, а од београдски посланика нико се не сети увреде, коју београдској општини нанесе аустромађарски конзул, приликом ступања кнеза Милана у пунолетство с тим, што је изиграо на онаки начин њено гостољубље, те да путем интерпелације потражи разјасњења: какву је у истини играо улогу тај конзул оном приликом. Заиста, не може служити на дику дотичнима така немарност. Зар је београдску општину слободно вређати? Или ваљда то смеду чинити само конзули — а да нико не прослови ни речи. Где беху ти грлати родољуби: г. Арса и други, да распитају мало о тој ствари?

По кафанама није довољно терати политику; у скупштинама је томе плодније поље. —

Петриња 26. октобра, на светог Димитрију. Извештени сте, да је наша община поднела представку Њ. В. за потврђење штатута о устројству сабора и начина избора патријарха, али нијесте извештени, како је та за нашу обћину значајна сједница текла, а то оћу ово да учиним.

Кубура је наша стара, наш председник, и ми не можемо, да дођемо другим, законом одређеним начином у сједнице своје скупштине, док председника обћинари не позову. Комодитет и његова поповска аристократска душа хоће да јаши на грбачи изпијеђене обћине своје. Урадио он ма не знам што, то је по закону, против томе притужби основа нема. Дакле на писмени позив обћина једва се састала. Први предмет разправе била је представка и у саставку прочитана. Г. председник упитаће: је ли то протест или молба? На које А. Петровић примети: да он толико појмити може, да је то представка — молба а о протесту ни слова нема. Обћина једногласно усвоји представку, изузимајући председника, и у записник увести даде. Подпишу грађани и сељани, официри пензионирци вајкаше се подписати због положаја, премда је њиов положај сад приватног значаја и пензију добивају за заслуге за цара и државу, и као што им не могу заслуге одузети, не могу ни мировну плаћу.

Толико за обавештење.

На другом реду био је предлог, да се обћина бројем попуни и на место привременог подпредседника, сталан избере. Ту ће одма г. Кукић изнети своје уплетке, само да прави раздор, а у раздору он да кобачи. Сједница се одпоче таласати, али тако, да је председник усамљен стајао. Обћина једним духом оће већ да се тог туторства протиног ослободи, свијестна свога права. Председник видећи узљуђан положај свој, узе записник и прогласи седницу за закључену и неком претњом на сељане, што не ће за њим да пођу, оде из дворане. Обћинари узму тај излазак на знање и конштитуирају се. Одма се закључи да се о конштитуирању административни одбор извјести, а за 5-тог окт. скупштину сазове, која ће задатак имати, да одселењем, оставком упражњена места попуни. Обћина наша једва једном ослободила се море своје, која ју је 4. године кињила, и крв јој на памук сисала. Износимо факта ова на јавност у намери да административни одбор не заиђе са пута, који му као предпостављеној власти у црквено-обћинској администрацији пристоји и већ је одавна требало наше одношаје ријешити по закључку адм. одбора у Мају држаног, који је поводом тужбе наше истрагу наредио, али која на жалост још изведена није, него је обћина силом права свог лека си потражити морала, и тај је слогом својом нашла. До обћине стоји сад, да покаже, да је свјестна свога задатка, и од ње саме зависи даљи напредак њезин.

За 5. октобар заказана скупштина попуни чланове, и одмах хтједе живо да ради своје обћинске заостале послове, н. пр. да стање школске касе развиди, и ако је могуће, учитељску плаћу повиси, садањем учитељу службу одкаже и способног учитеља потражи. Да конзисторију упита о поставки капелана Жутића, јер обћини стоји право избора систематизираног капелана; о башти која је без знања и одобрења обћине са куће обћинске изкњижена, а на другу кућу укњижена, и много други; због важности предмета избрани су чланови, који ће све те ствари припремити, да би се у скупштини у претрес узети могле. Наше ствари тако се ето вршише. То је природна последица: свака сила за времена, већ је и сељак обћинар до увиђења дошао, да прото Кукић држи обћину за краву музару, а до обћине и народа стало му је колико и за лањски снијег. Ако прото воље имао буде, даље ударати на обћину, ми му узмакнути не ћемо а што за јавност буде јавићу вам.

Овђе је не давно умрла старица од 70 година Недићка, новосадкиња, и код „два“ свештеника одвежена је без свештеника. „Православије“ ликуј, кад такве попове и проте имаш!

Дрљача *у П. банској пуковнији.* (Закашњено.) Не давно славила је оће србска црква своју славу црквену. Народа код ове цркве св. Богородице дође много и већ по томе вредно и потребно је на наше зборове поглед бацити и биљежити призоре на знање. Оставићу за овај пут славу црквену на страну како немам повода говорити о вредноћи бесједе, која је к томе дану проповједана. Та то већ иде по преданију „не светих отец“ и садржајем пуне су легендни фраза и назива проповједи. Народ безазлен слуша их без сваког душевног осјећања, а да је на ствари баш тако, отидите после литурђије у народ и ниђе жива душа о бесједи не говори, ни размишља. Чим је дакле значају светковине одговорено. Зар у гомили свијета жељна поуке божанствене науке, и жељна свјетовања о народњем моралу и животу — или зар коме проповједници свакојаке само не добре примјере дају. Факт ево нека говори, који се на очи народа тај дан догодио, и тим је пресуда изречена, да се не по мантији, већ по дели попо познаје.

После литурђије народ је остао код цркве, остављен сам себи, да зборује, а попови скупили скуте отиђоше домаћем попу на част. Путем пролазећи чули би ђе по кадкад одпоју „многаја љета“, док кућа сасвим не букне у галаму. На одлазку зачује се у авлији ларма, поп Лука Мандић тутору црквеном из Утолице виче, да је лопов, хајдук, татина, ти који си свог пароха у Костајници на избору изневерио. А кад се чови досадило, одврати му, да то није лијепо од једног свештеника, да га назива лоповом, а зна се да сам поштен човек а у Костајници на избору учинио сам, јер сам знао да је онако добро, и учинићу опет; на то поп Лука потегне у кућу вичући, дај пушку да убијем овог лопова. Човек му одговори, изађи с пушком, ја те чекам — с — двјема.

Треба ли више доказа, да потврдим горњу моју тврдњу. Престаје ту богме даљи сваки разговор, да ти људи појма имају о свом позиву. Свијештеник у заносу назива поштена човека „лоповом“ и пушку на њ потеже. То је страшно! Поп се Лука Мандић веле по парохији људима вали, да је његова ора, њега брани прото Кукић, обрстар Таш, и ђенерал Молинари, и ако је тако — да га ова господа бране — што ја богме сумњам, нека бар знаду кога бране.

Наши проповједници прелазе у фанатизам. Поп Жутић капелан потрињски проповједа у Баији на Илиње, да народњаке треба клати, ко што је св. Илија Валове пророке клао. Жалосна му мајка његова, не зна да народњаци ране њега и његову дјецу. Млађан си ти попо за клање, али ко ће крв братску са душе твоје прати. То ли је начело Еванђелија! То ли је вјера православна! Добро попо, добро!! . . .

ТРОЈЕДНА КРАЉЕВИНА.

(*Слобода штампе*). „Сидсл. Корресп.“ доноси од 1. о. м. под горњим насловом сљедећу белешку: Прекјуче 30. о. м. беше уредник овог листа г. Хенрик Хадвиг пре и после подне од жупанијског суда због ових штампаних чланака преслушан:

1. Због уводног чланка „Што знаменују избори“ и због дописа из Шимљовића, „Беззаконја у докупском котару“ (бр. 124. „Обзора“ од 21. маја 3. јуна о. г.)

2. Због дописа из Ердевика и Стативе „Извјешће о избору народнога заступника“ (бр. 127. „Обзора“ 26. мај т. г.)

3. Због гласа журналиста, узетог из „Кореспс. Славе“, и због извешћа из Самобора: „Избор заступника“ (бр. „Обзора“ 125. 22. мај, 4. јуни т. г.)

4. Због дописа из Крижевца „Избор у Новомарофу, или finis coronat opus“, онда због дописа из Врбовца (бр. „Обзора“ 136. 5. (17.) јуни т. г.)

5. Због чланка „Банске части намјестнику г. Вакановићу (бр. 99. „Обзора“ 1, мај т. г.)

6. Због чланка „Велики жупан на кортешацији“ (број „Обзора 231. 26. септ. т. г.)

7. Због белешке: „Насиље без конца 1 краја.“ (бр. „Обзора“ 139. 8. јуни т. г.)

8. Због једног из „Словенског Народа“ извађеног чланка под насловом „Ueber die kroatische Zustände (Nr. 118 der „Südl. Correspondenc“ 24. мај т. г.) Предистрага је већ скоро окончана и против уредника је засебна истрага тиме завршена, да је за чланке 1—7 по §. 300 казн. зак. због бунења, а за узет чланак под 8 по §§.: 308 и 310 казн. зак. тужен. Он искаше, да му се даде судска одлука, но та му још неби саопштена. Слобода штампе, као што се види, цвати код нас. —

УГАРСКА.

„Вандерер“ има следеће статистичке податке петроварадинској и банатској крајини, као и о шајкашком батаљону у Бачкој.

Укупно житељство Петроварадинске регименте износи 83.248, а војничког комунитета Петроварадина 4 597, карловачког војничког комунитета 4874, Земун 10.046. Немачко банатска граничарска регимента 97.627, војнички комунитет Панчево 16.888. Српско банатска граничарска регимента 86.478, а војнички комунитет Бела црква 8284. Романско банатска граничарска регимента 98.260. Шајкашки баталијон с Тителом 34.358. И тако укупно становништво мађарске војне границе износи 444.660 душа, од тога су 224.266 мушки, а 220.394 женске.

У области Петроварадинске граничарске регименте има 3 краљевске слободне вароши, 1 варошица, 61 село и 14.940 кућа. На простору немачко банатске регименте 1 кр. слободна варош, 1 варошица, 33 села, и 14.487 кућа. Романско банатска граничарска регимента: 4 варошице, 95 села, 11.953

куће. Српско банатска граничарска регимента: 1 ц. слободну варош, 1 варошицу, 57 села, 13.358 кућа. Тителски шајкашки баталијон: 2 варошице, 12 села, 4647 кућа.

По вери дели се ово становништво: у Петроварадинској граничарској регименти 23.380 римске вере, 40 грчко-унијетске, 5 Јерменаца, 70.172 грчке православне, 10 правосл. Јерменаца, 7178 Лутерана, 144 Калвина, 12 Назарена, 827 Израилћана. У немачко банатској регименти: 24.479 римске вере, 11 грчк. унијатске, 75.057 грч. православне, 43 грч. источ. Јерменаца, 11.216 Лутерана, 3442 Калвина, 15 Унијата, 5 Назарена, 247 Израилћана.

У српско банатској регименти: 12.638 римске вере, 48 унијацке, 80.004 православне, 1664 Лутерана, 265 хелветске конфесије, 194 Израилћана.

У романско банатској регименти: 9812 римске вере, 8 грч. католичке, 88.017 православних, 1 православни Јерменац, 297 Лутерана, 7 Калвина, 123 Израилћана. У тителском баталијону: 2412 римске вере, 166 грч. унијатске, 11 католички Јерменаца, 30.211 православне, 41 неунијатска Јерменца, 1218 Лутерана, 122 Калвина, 3 Унитанца, 8 Назарена, 166 Израилћана. Простор појединих регимента је овај: Петроварадин 54·11 квадратних миља, немачке банатска 41·45 квад. миља, српско банатска 30·61 квад. миље, романско банатска 102·05 квад. миља, тителски батаљон 15·78 квад. миља. И тако износи прирастица к матерњој земљи 244 квадратне миље или 5·23 процената укупне просторије круне св. Стевана. Политично подељење још није решено, али се мисли, да ће неки окрузи, који су за време, и после турског господарења престали, опет сад у живот ступити.

Н. — НОВИ САД, 7. новембра. Јуче је, у заједничкој седници књижевнога одељења и управнога одбора српске Матице, био избор питомаца Павла Јовановића и Нестора Димитријевића, и избор надзорника свију питомаца под управом матичином.

За стипендију П. Јовановића јавило се пет техничара: Јован Бућан из Бузете, Стеван Костић из Темишвара, Владитир Шајковић из Панчева, Никола Поповић из Винковаца и Васа Атанацковић из Панчева. — Изобрмн би Вл. Шајковић. — За питомца јовановићева Остоју Мраковића чуло се да ужива две стипендије; с тога беше позван, да се изјасни: је ли тако, па како то до одређеног рока није учинио, обуставља му се стипендија и расписаће се стечај.

На празна два места у заклади Н. Димитријевића јавише се 26 компетената. — За правничко место јавише се: Арсен Таназевић из Меленаца, Паја Маринковић из Арада, ђока Стевановић из Винковаца, Павле Марјановић из Српског Титоша. Андра Милић из Осека. — Одлучено би да се за то место кандидују и заменику митрополитову на избор поднесу ова тројица овим редом: А. Милић, П. Маринковић, П. Марјановић. — А. Таназевић није онај у X. чл. тестамента под бројем 10. поменути. — За место малога гимназисте јавише се: Јоца Ивковић из Бечкерека, Лазар Кораћ из Бингуле, Душан Лукић из Бечкерека, Радован Теодосијевић из Земуна, Светозар Косановић из Плашкога, ђорђе Косировић из Новог Сада, Бранко Јанковић, из ђурђева, Стеван Миленковић из Темишвара, Коста Станишић из Новог Сада, Данило Панић ис Бечкерека и Александер Пешић из Ковиља. (Из кандидације за ово место отиадоше техничари: Ст. Костић и Б. Атанацковић, и ђаци виших гимназијских разреда: Коста Ивковић, Светозар Дамјановић, Емилијан Степанов, Стеван Поповић) — У кандидацију стављени бише: два Бечкеречанина Јоца Ивковић и Данило Панић и Земунац Радован Теодосијенић.

Душан Деметровић шестоколац у Сегедину моли да се премести из ниже стипендије у вишу. — Не може му се молба испунити јер од средње стипендије нема празних места.

За надзорника матичиним питомцима јавише се: Д. Бакић, др. Ст. Малешевић, Ј. Савић, С. Бастић, Мил. Андрић, Мих. Купусаровић, др. К. Пејичић, Мих. Карановић, Јов. Турјак, Светозар Марковић, У. Девић, М. Долга и Исидор Павловић. — Изабран би И. Павловић, са 10 противу 6 гласова.

НОВИ САД, Говори се да је темишварски вел. жупан, коме је барон Мајтењи наложио да измаже и подере записнике свију општина, у којима би било закључака, што не иду у делокруг општине поверљиво упитао комесара, да ли ће измазати и издерати записник општине у Боки, у ком је вотирала поверење Анђелићу и Јовану Грујићу, је су ли и ти закључци незаконити? (!? Ур.)

— У данашњој ванредној варошкој скупштини у Новоме Саду било је зидање касарне предмет саветовања. Како је већ пређашња новембарска редовна скупштина закључила зидање о трошку вароши, то је данас могао бити говор само о условима зидања. У том погледу одобрен је предлог одбора, који ове услове зидања садржава: да влада набави вароши зајам са 5% на анујитете, т. ј. на годишње одплаћивање главног и камате уједно на једно 30 година дана; да трошак зидања не изнесе више од 350,000 фор. а. вр.; да се повиси класа одплате станарине вароши, и то на другу класу; да држава осигура плаћање једнаког зидању за основ служећег броја војника; да вароши само спољашње оправе на се прими; напоследку дода се и тај услов, да вароши остаје право потраживања приноса од околине, ако законодавство и на ову распростре терет станарине. О овој ствари другом приликом више.

— Комесар Мајтињи оде у недељу у Даљ, као што кажу оа арх. Анђелићем, и адвокатом Вукичевићем. Као што се види, комесар сва своја оруђа узима из познате клике новосадске.

— У бр. 132. овдашњег локалног блата показаше нам место где се г. дру Јојкићу пребацује, што је у „Застави“ написао поуку о предупређењу колере. Пита се: да ли г. Јојкић у служби „Заставе“, или у служби укупне општине вароши Новога Сада. Дотле је дошао безобразлук тога листа да хоће да прописују у које листовеве да пише Србин и онда, кад не ради у званију и званично, него као лекар на пољу јавности. За л' би за то морао бити у служби оног листа, у ком своје назоре на јавност износи? Саобштавају ли други државни или варошки физици или чиновници своја стручна, или публицистично, без званичног значаја изражена мишљења на свима језицима, или у свима листовима? Или немачки локални орган важи више од српског *народног* органа, ваљда по „наитију“ диспозицијонога фонда. Међутим за ублажење тога листа нека служи то, да речени чланак није морао писати г. др. Јојкић, ма да је подпис „Др. М. Ј.“ нити га је писао. Хвала Богу имамо два доктора, која би се тако подписати могла, па одкуд речени лист злурадо одма помисли на др. Јојкића? Или ваљда и за његово место имате кога, као оно за место дра Лазе Станојевића?

— Исти лист нашао се јако увређен, што је „Застава“ говорила о „транспорту“, и о 13 „комада“ калуђера. Благо нашој цркви, кад се он за њене служитеље тако заузима! Но нашем свету биће познате безсрамне, безобразне, зликовачке погрде, и клевете, које су у једном листу у Новоме Саду противу владике Стојковића, кога је народ својим поверењем одликовао, и коме је напоследку и влада заслуге за цркву признала, изилазиле и изилазе.

Речени немачки лист не само да се тиме није саблажњавао, него је још и сам то разпростирао. И он се намеће нама за судију јавнога морала у нашој цркви? Или је „диспозицијони фонд и немачка преса мерило јавнога морала у стварима, које се тичу цркве и народа српског? Гледајте ви ваше бискупе, апате, и т. д. а не пачајте с ує наше унутрашње послове. —

„Народ“ пише: „Последна два дописа министарства на одвашњи патронат дошла су преко преузв, г. администратора патријаршије: овај их је оправио агминистратору епископата бачког, да их патронату достави извешће поиште и њему пошаље: а овај их је доставио патронату, да му извешће без одлагања даду. Патронат је закључио у президијалима са преузв. администратором патријаршије дописима обштити; иначе, ма којим му путем што дошло из седнице непосредно са министарством обштити, држећи да ни један члан патроната нема права сматрати себе у стварима које патронат решава, за предпостављенога патронату већ сваки има само право као члан у седници своје мисли приобштити и свој глас дати. Закључак ће се донети правилним начином, и експедиција ће се обавити у име патроната, куда надлежи.

НОВИЈЕ.

Загреб 3. нов. — Вакановић је отпочео своју владавину напрасним уништењем општинске рештаурације у Крижевцу. Даљна насиља ишчекују се. Прица је оболео, и иште допуст на подужи одмор. — Вакановића су, кад је у Загреб приспео дочекали на жељезничкој станици четири мађаронска чиновника. — Код надбискупа Михаловића била је већ нека част, на коју Вакановић није био зван.

У осталом како се праведно са Хрвацком поступа пишу „Политици“ од 2. о. м. из Загреба: Поравнање мађарско-хрватско види се и из овога примера: Аустријска је народна банка дотацију мађарско-хрвацких банк-филијала повисили на *три милајона* фр. Од отих топадају на Угарску 2.600·000 на напакажемо мађарско одоче Ријеку 300.000 ф. на Хрвацку и Славонију с војничком крајином само — 100.000 ф. дакле тридесети део од целога и три пута мање него Soi disaut државништво Ријеке. —

То се онда заиста праведним и непартајичким обзиром на Хрвацку назвати може. —

Пешта 3. нов. „Реформа“ дементује гласове о отступу министра Тота и Тисе. Одбор трговачке коморе закључио је послати депутацију министру финансија, односно министру председнику, која ће да иште убавештаје о питању банке и коначно укинуће исте. — Депутација је добила данас и аудијенцију. —

ПРИПОСЛАНО*)

ИЗЈАВА.

У броју 121. овога поштованог листа има један допис из Карловаца, у ком се вели да сам ја са Секулићем Шандора Радовановића због увреде Величанства денунцирао, — даље се вели, да сам ја креатура арх. Анђелића, јер ми је исти дао новаца, да неке рачуне у Крушедолу измирим, — пошто сам проневерио.

У моју одбрану дужан сам изјавити, да нити сам са Секулићем, нити сам посебице до данас никога пак ни Шандора Радовановића денунцирао, а још мање какову пријаву учинио. А што се тиче г. арх. Анђелића, овим изјављујем да не његова, него ничија креатура ни досад био писам, нити ћу од сад да будем, а новаца за измиривање каквих рачуна крушедолски, нисам ни паре од њега добио, нити сам имао нужде ма од кога за то искати, пошто је саборска комисија приликом предаје моје све у најбољем реду затекла, о чему се сваки уверити може из акта која се код адм. одбора и у ман. Крушедолу налазе.

Што се пак тиче мога деловања у истом манастиру, ту сам кадар скорим поднети мој обширан извештај, који ће доказати, да сам за време мога бављења у истом манастиру економију са неуморним трудом и на велику корист ман. Крушедолар азвио и руководио, а да је то тако позивам се смело на све околне општине, премда су ме калуђери овога манастира лажно клеветали и денунцирали, а то им је урођено, јер су исто тако и са својим настојатељем г. арх. Савом Павишевићем чинили, о чему ћемо обширније други пут коју рећи.

У Иригу 26. октобра 1872. **Стеван Комненовић.**

* За ствари под овом рубриком не одговара уредништво ни у ком погледу.

ИЗЈАВА.

У 127. броју „Заставе“ напечатан је допис под знаком (?) са Удбине. У истом допису прича се о неким неповољштинама, односећи се на г. проту К..... Будући да сам и ја баш у исто време на Удбини код мојих сродника боравио, а будући да сам пре тога случајно под истим знаком „из Лике“ „Застави“ писао, то је и г. проти повода дало посумњати, да сам ја и тај допис „са Удбине“ на-њ односећи се „Застави“ послао.

Мој један пријатељ јавља ми: да г. прота К. доиста мисли: да сам ја, и нико други — речени допис „Застави“ спремио.

Будући да сам ја лично с г. протом К. познат, а нисам рад да се из неспоразумлења наше пријатељство у непријатељство преобрати, изјављујем: да мени ни о ствари, о којој се у истом допису говори, још мање о истом допису ништа познато није. Још и то приметити имам: да када би ја доиста уверен био: да г. прота К. тако поступа, и да је у овој ствари тако поступио, то би ја за цело, не обзирући се на наше пријатељство и познанство, исто „Застави“ написао, јер је крајње време: да иступлења од стране свештенства спрећу српског народа престану. Али дочим ми о ствари ништа познато није, то о истој ни писати нисам могао.

Господину проти остаје отворен пут, да се правда, и тек ће онда дознати: ко је „Застави“ тај допис спремио, а за сада погрешно мисли: да сам ја.

Молим славно уредништво „Заставе“ да објашњења ради ову моју изјаву у своме листу уврсти.

У Приморју 3. нов. 1872. **Петар Узелац.**

Г. Јефти Вукадиновићу

проти земунском.

У 123. броју „Заставе“ читамо, де се ви школском епархијском одбору у Карловцима тужите, како међ земунским учитељима влада неспоразумљење у погледу веронауке.

Ми вас зато овим учтиво позивамо да се изјасните какво је то неспоразумљење међ овдашњим учитељима у погледу науке вере? — Не учините ли пак то, онда неможемо ништа друго мислити, до ово двоје: или да ви то неспоразумљење тек силом себи уображавате или је то само начин, којим би себе оправдали због тога, што од почетка школе, па ево до данас још никад као катихета у школу завирили нисте, које сте и по постојећем рескрипту а и по обичају све донде дужни чинити, догод се нов школски закон не публикује, у коме се тек предавање веронауке са свећеника на учитеља преноша. Или би л знали одговорити: зашто се не сте на позив овомесног управитељства наших школа одазвали, кад бесте позвани да у школи катихизирате?!

У осталом овај ваш поступак још нам је и с те стране врло чудноват, што вас већ сви давно као ревнитеља и поборника православља познајемо, а кад вам се за то најзгоднија прилика укаже — као н. пр. ево у школи — онда се некако нерадо сећате позива и речи ваших.

Ми вас напослетку господине још и на то подсећамо, да одговорите себи, ко ће бити одговоран за то што деца којој сте ви катихета, ево већ више од месец дана ништа из веронауке не уче? —

Ми смо дакле своје учинили, а сад је ред на вас.

У Земуну 26. октобра 1872.

Српски земунски учитељи.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

ПИСМАРИЦЕ

су готове и може их свака црквено-школска општина или господа учитељи по ф. 1·80 — примерак у нас добити.

ШТИЦЕ

улазе у посао и биће готове до који дан. Општине и учитељи, који се још пријавили нису, нека то што пре учине. јер само мало примерака штампамо, те могу лако многи остати без писмарица и штица, ако се на време не пријаве,

За брзо и тачно отправљање налога постарано је.

У Панчеву, 28. окт. 1872. **Јовановић и Павловић.**

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

(Извештај Петра Узелца). **Трст** 2. нов. Од мога последњег извештаја, опажа се у житној радњи живље кретање и изглед је, да ће се послови поправити. Продато 4000 старе 116 *ф.* одеске пшенице с воде по 8 ф. 40 н. за Млетке, 5000 ст. одеске, гирке 114 *ф.* по 8 ф. 50 н. купише овдашњи спекуланти на три месеца, 1200 ст. одеске слабије робе с воде без обвезности за тежину, продато овдашњим консументима за готово по 8 ф. 10 н. 4000 ст. галацке 111 *ф.* купљено је за Баварску на три месеца времена по 8 ф. 5 нов. кукуруз Ова струка слабо се тражи, а стоваришта су велика. Продато је 4000 стари овдашњим малопродавцима влашке и бесарабске робе по 4 ф. 5—15 н. Доједрила су два терета са 16.000 одеске пшенице. Лојдов цариградски путнички пароброд 4000 ст. подунавске пшенице. Бродовља свију народа, понајвише грчког и италијанског има много у пристаништу, али немају шта одвозити, осим дуга и друге дрвенарије мало се шта извози. Очекује се велики руски пароброд „Русија“ или „Одеса“ с пуним теретом лоја и других производа из Таганрока.

Пешта 4. нов. Од јуче се развијо у шеници особити, пролаз, до 4000 мерова је на експорт продануто. Остазо жито врло слабо пролази.

Званично се сабележило:

Шеница потиска 85 *ф.* 7 ф. 05, 83½ *ф.* 6 ф. 80 н. 83 *ф.* 6 ф. 95 н. 82 *ф.* 6 ф. 67½. Све на три месеца. — Столнобеоградска 84 *ф.* 7 ф. 07½ н. 80 *ф.* 6 ф. 42½ н. на три месеца.

Пештанска 84 *ф.* 6 ф. 70 н. 84½ *ф.* 6 ф. 77½ 85 *ф.* 7 ф Све но три месеца.

Бачко жито 79 *ф.* 6 ф, 32½ на три месеца. Све нова роба и по ц. ц.

Изанс-шеница слабо,

Шеница од новемб. 6 ф. 28 н. 6 ф. 30 н. за пролеће 3 ф 90—92 н. за окт. нов.

Кукуруз за мај-јуни 3 ф. 46—47.

Зоб за окт. 1 ф. 60 н.

Пролаз брашна врло слаб.

ОГЛАСИ.

ОБЈАВА.

Управа обштине Ковиљ-Сентиванске даје 80 ланаца I-ве класе земље за бостан и то на годину дана; а тако исто 100 ланаца пустарске земље на више година под закуп. Ко има вољу, може се код горе речене обштинске управе до 1. децембра 1872. пријавити.

У Сентивану 18. новембра 1872.

Марељ с. р. кнез — 1—3 — **Живојновић** с. р. бележник.

ОБЈАВА.

Услед закључка општинског већа у Митровици од 27. септ. 1872. разписује се овим јавна дражба, која ће се 19. новембра (1. децембра 1872) у 2 сата после подне у општинској кући држати, на којој ће се 300 јутара општинских ледина, које су на подмирење црквено-школски потреба православне и католичке вероисповести оцепљене, на 5 година у закуп давати.

Уједно се до знања ставља, да поменута земља у једном комаду баш поред вароши лежи и може се сваком, било за пашу, било за орање као прве врсте земља препоручити.

Сваки онај, који би горе поменуту земљу у закуп узети желио, имаће пре одпочете дражбе 10%. од извикане цене пишманлука положити.

Даља условија могу се ири општинском уреду угледати.

Општински уред у Митровици 11. новембра 1872.

1—3 **М. Коларовић,** начелник.

РАДИ ЗГОТОВЉАВАЊА

РУМА, ШЉИВОВИЦЕ, КОМОВИЦЕ

И ЛИКЕРА

препоручујем признато најбоље и опробане

ЕСЕНЦИЈЕ РУМА, ШЉИВОВИЦЕ И КОМОВИЦЕ,

КАО И ЕТЕРИЧКА УЉА,

које се све добити може у опште-познатој творници етеричких есенција

ЈАКОБА РИПЕР-А,

Беч, II. Bezirk, untere Donaustrasse 31.

Ценовник се шиље бесплатно. Упутства употребе шиљу се на захтевање. Налози ће се „per Nachnahme“ ефектуирати за најкраће време. 8—15

ШПЕЦЕРАЈСКА И МЕШОВИТА ТРГОВИНА

ПАЈЕ АРСЕНИЋА

У ИЛОКУ,

потребује једнога шегрта. 3—6

НОВ АМЕРИЧКИ ПОВЛАЂЕН ШМРК СА ДВА ЗАПТИВАЧА,

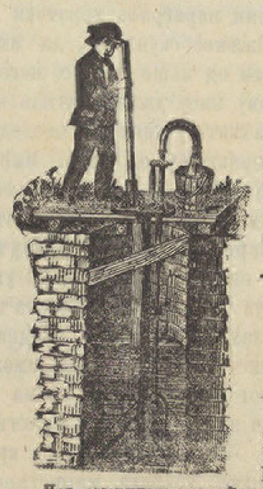

удешен за најдубље дубљине бунарске, а прост је, трајан, јевтин, своје врсте најбољи и што се тиче притиска кад воду избија. Шмрк је овај: **за бунаре,** ил да се намести **у кући, у авлији, у рудоконима,** ил где **што зидају,** ил у **фабрикама:** да се њиме **ватра гаси, залива по баштн** или **ливаде;** да се земља **полива** и **исушује;** исто тако може се удесити као **шмрк за гашење ватра** и као **поливаљка баштенска** што је за премештање, а све то каквоћом најбољи, што се тиче снаге и притиска.

За сат може избацити воде у б. кубик. стопа по 31.578 литр. = 22½ б. мер. а са 30—60 покретаја за минут.

Цена је целокупном шмрку, галвански олученом, заједно с цевљу кованом, а **за рад рукама** удешен **ручком,** те се одмах може наместити — и то за бунар дубљине:

Nr.		30′	50′	70′	100′	125′	150′	175′	200′
		фр.	фр.	фр.	фр.	фр.	фр.	фр.	фр.
0	45—90	54	60	69	90	—	—	—	—
I.	80—160	66	73	84	124	170	—	—	—
II.	140—280	98	110	160	195	220	250	275	—
III.	240—480	148	188	270	320	350	380	410	450
IV.	360—720	336	400	450	525	575	625	675	725

А уз који буде и **справа-сисаљка** (да се може шмрк и даље од воде наместити) стаје више за: фр. 15, 20, 25, 40 и 60; — **ручни са великим точком-замахачем,** удешен за потребу код **справа у рудокопима, машина парних** или иначе где ради **снага умешна** скупљи је за 70—300 фор.

Нов амерички повлађен шмрк са два заптивача,

као покретљива ватрогасна справа и поливаљка, смештена на колици,

са сандуком за воду, са сисаљком, кожним мехом сисаћим и за притисак, и са смрчном оглавом (воду баца 40—60 стопа далеко). Бр. 0. фор. 125, бр. I. фр. 160, бр. II. фр. 200 а. вр.; све исто осим справо сисаљке фр. 100, 125, 160; **на јаком дрвеном постољу смештена,** и може се пренашати, а без сандука за воду али ипак са справом сисаљком, мехом сисаћим и за притисак и шмрчиом оглавом, стаје: бр. 0. фр. 75, бр. I. фр. 95, бр. II. фр. 125, бр. III. фор. 200 и бр. IV. фр. 380.

ЈАКОВА МУНКА и др., ц. кр. једин. привил. фабричко стовариште машина,

у Бечу, Максимилијанова улица бр. 11. 7—10

Властник, и издаватељ др. Свет. Милетић. Одговорни уредник Јован Бошковић. Српска народна задружна штампарија.